

Sprawa C-243/20

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem

Data wpływu:

5 czerwca 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Polymeles Protodikeio Athinon (Grecja)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

5 maja 2020 r.

Strona powodowa:

DP

SG

Strona pozwana:

Trapeza Peiraios AE

Przedmiot postępowania głównego

Pozew o stwierdzenie nieuczciwego charakteru warunków zawartych w umowie konsumenckiej.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Artykuł 267 TFUE, wykładnia dyrektywy 93/13/EWG

Pytania prejudycjalne

- 1) Czy art. 8 dyrektywy 93/13/EWG, który przewiduje możliwość przyjęcia przez państwa członkowskie surowszych przepisów w celu zagwarantowania wyższego poziomu ochrony konsumenta, należy

interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie może nie dokonać transpozycji art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG do swojego prawa krajowego oraz zezwolić na sądową kontrolę warunków umowy odzwierciedlających ustawowe lub wykonawcze przepisy prawa bezwzględnie obowiązującego lub dyspozytywnego?

- 2) Czy można uznać, że art. 1 ust. 2 akapit pierwszy i drugi [akapit drugi nie występuje w polskiej wersji dyrektywy 93/13, przypis tłumacza] dyrektywy 93/13/EWG, mimo że nie został wyraźnie włączony do prawa greckiego, został przyjęty pośrednio, zgodnie z treścią art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 rzezzonej dyrektywy, jako że to samo zostało transponowane w przepisie art. [2] ust. [6] ustawy nr 225[1]/1994?
- 3) Czy w pojęciu nieuczciwych warunków i ich zakresu, zgodnie z definicją zawartą przepisach, o których mowa w art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, mieści się wyjątek określony w art. 1 ust. 2 akapit pierwszy i drugi [akapit drugi nie występuje w polskiej wersji dyrektywy 93/13, przypis tłumacza]?
- 4) Czy postanowienie umowy o kredyt zawartej między konsumentem a instytucją kredytową, które odzwierciedla treść dyspozytywnego przepisu prawa państwa członkowskiego, może zostać poddane kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru ogólnych warunków umowy zgodnie z przepisami dyrektywy 93/13/EWG, jeżeli postanowienie to nie było przedmiotem odrębnych negocjacji?

Istotne przepisy prawa Unii

Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29), w szczególności art. 1 ust. 2 i art. 8

Istotne przepisy prawa krajowego

Artykuł 291 k.c. (kodeksu cywilnego): „W przypadku zadłużenia pieniężnego w walucie obcej, które ma być spłacone w Grecji, dłużnik ma prawo do zapłaty w walucie krajowej, w oparciu o aktualny kurs waluty obcej w momencie i miejscu płatności, chyba że uzgodniono inaczej”.

Ustawa nr 2251/1994, Ochrona konsumentów (FEK A' 191, ze zmianami), w szczególności art. 2 ust. 6.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania

- 1 W dniu 3 września 2004 r. została zawarta pomiędzy powodami, jako kredytobiorcami, a pozwaną, jako kredytodawcą, umowa kredytu na zakup

nieruchomości z rozłożeniem płatności na raty, na mocy której pozwana udzieliła powodom kredytu na zakup nieruchomości w wysokości 100 000,00 EUR na 30 lat. Umowa kredytowa przewidywała oprocentowanie przy zastosowaniu zmiennej stopy procentowej, obliczane, jak ustalono, zgodnie z międzybankową stopą referencyjną EURIBOR na podstawie 360 dni w roku.

- 2 Na początku 2007 r. pozwana za pośrednictwem swoich pracowników zaproponowała powodom zmianę umowy kredytowej i przekształcenie waluty pożyczki z euro na franki szwajcarskie (CHF), informując ich, że stopa referencyjna LIBOR była znacznie niższa niż EURIBOR, co w konsekwencji zmniejszało miesięczny koszt spłaty pożyczki.
- 3 Faktycznie, w dniu 26 marca 2007 r. strony podpisały aneks zmieniający do umowy kredytowej, w którym została zmieniona waluta pożyczki z euro na franki szwajcarskie. W aneksie tym ustalono, że saldo pożyczki, które w dniu 26 marca 2007 r. wynosiło 95 726,36 EUR, zostanie przeliczone na franki szwajcarskie w dniu 17 kwietnia 2007 r. Ponadto oprocentowanie kredytu za okres pierwszych trzech lat zostało ustalone jako oprocentowanie przy zastosowaniu stałej stopy procentowej równej 3,65% rocznie, natomiast po upływie tego okresu trzech lat oprocentowanie miało być zmienne, obliczane zgodnie z międzybankową stopą referencyjną LIBOR franka szwajcarskiego na 360 dni w roku.
- 4 W dniu 25 czerwca 2007 r. przewidziana została kolejna zmiana tej umowy kredytowej, zgodnie z którą to zmianą uzgodniono, że niespłacone saldo pożyczki, które w dniu 16 czerwca 2007 r. wynosiło 95 362,84 EUR, zostanie przeliczone na franki szwajcarskie w dniu 17 lipca 2007 r., zgodnie z warunkami oraz ustaleniami szczegółowo opisanymi w wyżej wymienionym porozumieniu zmieniającym. Zgodnie z tym nowym porozumieniem zmieniającym oprocentowanie kredytu za okres pierwszych trzech lat zostało ustalone przy zastosowaniu stałej stopy procentowej równej 3,9% rocznie, natomiast po upływie trzech lat oprocentowanie to stawało się zmienne, obliczane według międzybankowej stopy referencyjnej LIBOR franka szwajcarskiego na 360 dni w roku.
- 5 Postanowienie 4.5 wyżej wspomnianego porozumienia zmieniającego ma następujące brzmienie:

„Kredytobiorca spłaci pożyczkę albo we frankach szwajcarskich, albo w ekwiwalentnej wartości (ekwiwalent) w euro kursu franka szwajcarskiego, obliczonego w dniu płatności raty, według danego kursu walutowego wynikającego z międzybankowego rynku walut. Cena ta będzie wyższa niż bieżąca cena, za jaką bank sprzedaje franka szwajcarskiego, wskazana w codziennym biuletynie kursów wymiany banku”.
- 6 Postanowienie 8.1 ust. 3 tego porozumienia zmieniającego stanowi, między innymi, że „[w] przypadku rozwiązania umowy kredytu, poza skutkami wynikającymi z niniejszego porozumienia, bank ma również prawo (ale nie

obowiązek) dokonania przeliczenia na euro niewymagalnego jeszcze salda zadłużenia, na podstawie swojej bieżącej ceny sprzedaży franka szwajcarskiego, wynikającej z codziennego biuletynu kursów wymiany banku, w dniu przeliczenia całego zadłużenia na euro oraz [prawo] zastosowania względem niego odsetek za zwłokę, obliczonych zgodnie z bieżącą stopą procentową stosowaną przez bank względem kredytów mieszkaniowych, powiększoną o marżę i podatek, o którym mowa w ustawie nr 128/1975, zwiększoną o 2,5 punktu procentowego. W przypadku obowiązywania wyższych odsetek za zwłokę, mają one zastosowanie”.

- 7 Do 2015 r. miesięczne raty kredytowe były regularnie spłacane, zaś powodowie twierdzili, że byli przekonani, iż kwota kapitału pożyczki podlegającej spłacie ulegała stopniowemu zmniejszeniu wraz z zapłatą miesięcznych rat.
- 8 Zdaniem powodów, ze względu na zastosowanie wyżej wymienionych postanowień i obowiązek spłaty pożyczki w oparciu o kurs wymiany obowiązujący w momencie płatności rat, mimo że wpłacili oni łącznie tytułem spłaty zadłużenia kwotę 98 298,62 EUR, pozwana oświadczyła im, że w dniu 17 kwietnia 2018 r. ich zadłużenie jedynie jeżeli chodzi o kwotę kapitału pożyczki do spłaty wynosiła 87 858,78 EUR.
- 9 W świetle powyższych okoliczności faktycznych powodowie w dniu 17 września 2018 r. wnieśli do Polymeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w Atenach) (Grecja) pozew, między innymi celem ustalenia nieważności rzeczonych aneksów do umowy kredytu, jako nieuczciwych w rozumieniu art. 2 ust. 6 i 7 ustawy nr 2251/1994 i art. 291 k.c., który zabrania nadużywania praw.

Zasadnicze argumenty stron w postępowaniu głównym

- 10 Powodowie twierdzą, że nigdy nie zostali poinformowani o ryzyku kursowym ani przy okazji informacji przedumownych, ani w ramach informacji umownych przekazywanych przez pozwaną, podczas gdy nie posiadali oni niezbędnej wiedzy do zrozumienia tego ryzyka. Twierdzą, że postanowili uzyskać taką pożyczkę we frankach szwajcarskich w efekcie propozycji złożonej przez pracownika pozwanej, który przedstawił ją jako ofertę najkorzystniejszą ze względu na obniżoną stopę procentową, bez uprzedzenia ich kiedykolwiek o ryzyku wahań kursów, które to porozumienie ukrywało [i] mimo wiedzy, że powodowie nie posiadali dochodów we frankach szwajcarskich. Ze względu na zmiany kursów wymiany franka szwajcarskiego w stosunku do euro znaczna część miesięcznych płatności została utracona; gdyby natomiast zostali poinformowani przez pracowników pozwanej o następstwie ryzyka kursowego i jego konsekwencjach, powodowie nie zawarliby przedmiotowego porozumienia.
- 11 Powodowie twierdzą, że sporne postanowienia (4.5 i 8.1 ust. 3) umowy kredytu, które przewidują wypełnienie ich zobowiązań wobec banku albo w ustalonej walucie, albo w euro, na podstawie bieżącej ceny sprzedaży waluty ustalonej w dniu płatności każdej raty, są nieuczciwe, a zatem nieważne ipso iure zgodnie

z art. 2 ustawy nr 2251/1994. Z jednej strony nie jest jasne ani zrozumiałe ekonomiczne uzasadnienie, dla którego powyższe postanowienie zostało zawarte [w porozumieniu zmieniającym, ani wynikające z niego konsekwencje ekonomiczne w odniesieniu do całościowej, końcowej kwoty do spłaty, przez co rzucone postanowienie narusza zasadę przejrzystości. Z drugiej strony postanowienie to jest niezbyt jasne, jeżeli chodzi o kryteria wahań rat i kapitału, który ma zostać spłacony, umożliwiając bankowi ich jednostronne ustalenie w dowolnym momencie, przy czym nie są znane uprzednio bankowi szczegółowe i rozsądne kryteria każdorazowo określające kurs wymiany.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania prejudycjalnego

- 12 Powodowie domagają się między innymi stwierdzenia nieważności z powodu nieuczciwego charakteru aneksów zmieniających, w szczególności ze względu na nieuczciwy charakter postanowień 4.5 i 8 ust. 1 akapit trzeci. Postanowienia te zasadniczo odtwarzają zasadę (prawa o charakterze dyspozytywnym), o której mowa w art. 291 k. c. W niniejszej sprawie chodzi zatem o ustalenie, czy sąd odsyłający może dokonać kontroli nieuczciwego charakteru tych postanowień. Mające zastosowanie do dokonania takiej oceny ramy prawne obejmują przede wszystkim, z jednej strony, przepisy dyrektywy 93/13, a z drugiej przepisy ustawy nr 2251/1994, która dokonała transpozycji rzuconej dyrektywy do prawa greckiego. Należy zauważyć, że przy transpozycji tej dyrektywy do prawa greckiego, przepis, o którym mowa w art. 1 ust. 2, wyłączający spod kontroli nieuczciwego charakteru warunków umownych postanowienia odzwierciedlające przepisy ustawowe lub wykonawcze prawa bezwzględnie obowiązującego (a nawet dyspozytywnego), nie został bezpośrednio transponowany.
- 13 Powodem rozbieżności w greckim orzecznictwie jest kwestia, czy wyżej wspomniany wyjątek, przewidziany w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, mimo że nie został wyraźnie włączony do prawa greckiego, może zostać uznany za transponowany na poziomie interpretacyjnym, a w konsekwencji, nieuczciwy charakter postanowienia w umowie kredytu, które odzwierciedla przepis ustawowy, a w niniejszym przypadku przepis, o którym mowa w art. 291 k. c., nie może być przedmiotem kontroli.
- 14 Areios Pagos (sąd kasacyjny) (Grecja), na posiedzeniu plenarnym i przy większości głosów w wyroku nr 4/2019 postanowił, że chociaż wyjątek ten nie został transponowany do prawa krajowego konkretnym i wyraźnym przepisem prawnym, należy go jednak uznać za występujący w ramach regulacyjnych na podstawie interpretacji zgodnej z prawem europejskim. Zgodnie bowiem z art. 2 ust. 6 ustawy nr 2251/94: „Ogólne warunki transakcji, których skutkiem jest znaczna nierównowaga praw i obowiązków kontrahentów ponoszonych przez konsumenta są zabronione i nieważne. Nieuczciwy charakter ogólnego postanowienia zawartego w umowie podlega ocenie ze względu na rodzaj towarów lub usług będących przedmiotem umowy, jej cel, wszystkie szczególne okoliczności w momencie jej zawarcia oraz wszystkie inne postanowienia tej

samej umowy lub innej umowy, od której ta pierwsza zależy”. Dlatego zgodnie z ustawą nr 2251/1994, aby ogólny warunek transakcji (OWT) był nieuczciwy, musi pociągać za sobą „znaczną nierównowagę praw i obowiązków kontrahentów ponoszonych przez konsumenta”. Jeżeli jednak omawiany warunek stanowi powtórzenie przepisu prawa krajowego o charakterze bezwzględnie obowiązującym lub dyspozytywnym, wówczas z definicji nie może istnieć nierównowaga między umawiającymi się stronami, ani nieuczciwy charakter warunku umownego. W konsekwencji, tak skonstruowany warunek podlega z definicji wyłączeniu z zakresu zastosowania ustawy nr 2251/1994. Wynika z tego, że w takim przypadku istnieje zadłużenie wyrażone w walucie obcej, ale dłużnikowi przysługuje prawo do zapłaty, ewentualnie, świadczenia innego niż pierwotnie należne, a w szczególności w walucie lokalnej, w oparciu o aktualny kurs wymiany waluty obcej w czasie i miejscu płatności. Tymczasem taki warunek zawarty w umowie kredytu pomiędzy bankiem a kredytobiorcą odzwierciedla treść przepisu, o którym mowa w art. 291 k. c., a w konsekwencji nie występuje ani nierównowaga między umawiającymi się stronami, ani nieuczciwy charakter odnośnego warunku.

- 15 Zatem sąd odsyłający przyjmuje większością głosów na posiedzeniu plenarnym stanowisko mniejszościowe wyrażone w wyżej wspomnianym wyroku Areios Pagos (sądu kasacyjnego) (Grecja). Zgodnie z tym stanowiskiem, nie można uznać nawet na poziomie interpretacyjnym że wyjątek, o którym mowa w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, który nie został wyraźnie transponowany do prawa krajowego ustawą nr 2251/1994, wchodzi w zakres przepisu art. 2 ust. 6 rzeczonyj ustawy. Gdyby ustawodawca krajowy chciał dokonać jego transpozycji, uczyniłby to w sposób konkretny i wyraźny, a w każdym razie, wyjątki od reguły (że wszystkie OWT muszą być kontrolowane pod względem ich nieuczciwego charakteru) muszą być interpretowane ściśle i rygorystycznie, aby ta zasada nie została naruszona. Jest to uzasadnione faktem, że dyrektywa 93/13 doprowadziła do częściowej i minimalnej harmonizacji przepisów krajowych dotyczących nieuczciwych warunków umownych, jak wynika z motywu 12, upoważniając państwa członkowskie, zgodnie z art. 8, do przyjęcia lub utrzymania, w sektorze regulowanym przez tę ostatnią, najbardziej rygorystycznych przepisów, zgodnych z traktatem, w celu zapewnienia zwiększonej ochrony konsumentów. Osiąga się to poprzez pominięcie transpozycji przepisów dyrektywy ograniczających zakres ochrony konsumentów jak w przypadku przepisu, o którym mowa w art. 1 ust. 2, który nie został wdrożony do prawa krajowego, pomimo późniejszych zmian ustawy nr 2251/1994. Ponieważ nastąpiło bowiem umyślne pominięcie transpozycji do prawa krajowego wyjątku, o którym mowa w art. 1 ust. 2 dyrektywy, w związku z pominiętym przepisem dyrektywa ta nie wywołuje bezpośrednich, horyzontalnych skutków między podmiotami prywatnymi, ani nie jest możliwe dokonanie wykładni prawa krajowego zgodnej z duchem i celami dyrektywy, ponieważ prowadziłoby to do ograniczenia większej ochrony konsumentów, do czego dąży ustawodawca w ustawie nr 2251/1994 (z pominięciem transpozycji wyjątku, o którym mowa w art. 1 ust. 2 dyrektywy), stanowiąc niedopuszczalną wykładnię contra legem prawa krajowego.

- 16 Sąd odsyłający uważa, że w niniejszej sprawie istnieją wątpliwości co do wykładni przepisów dyrektywy 93/13, a dokładniej co do kwestii stosowania, lub nie, przepisu, o którym mowa w art. 1 ust. 2 tej dyrektywy sama w przypadku, gdy wspomniany przepis nie został wyraźnie włączony do prawa krajowego, a w tym przypadku do prawa greckiego. Uznaje on zatem za konieczne skierowanie sprawy do Trybunału, ponieważ taka ocena stanowi kwestię wstępną dla ustalenia nieważności z powodu nieuczciwego charakteru postanowień 4.5 i 8.1 ust. 3 przedmiotowej umowy kredytu. W przypadku uznania, że wyjątek ten nie został włączony do prawa greckiego, sąd odsyłający mógłby bowiem uznać powyższe warunki za nieważne ze względu na ich nieuczciwy charakter która to możliwość nie istniałaby w sytuacji, gdyby taki wyjątek można było uznać za skutecznie włączony do prawa greckiego na poziomie interpretacyjnym.
- 17 Należy zauważyć, że sąd odsyłający większością głosów uznał, iż rzezonny przepis art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, ponieważ nie został wyraźnie włączony do prawa greckiego, nie powinien być stosowany, tak aby greccy sędziowie mogli dokonywać kontroli nieuczciwego charakteru postanowień odzwierciedlających przepisy ustawowe lub wykonawcze prawa bezwzględnie obowiązującego (i dyspozytywnego). Jednakże, jak wskazano, podniesiono argument, że wyjątek ten należy uznać za nieodłącznie związany z przepisem, o którym mowa w art. 2 ust. 6 ustawy nr 2251/1994 na podstawie interpretacji zgodnej z prawem europejskim. Należy zauważyć, że przepis ten stanowi pełną transpozycję art. 3 ust 1 i 4 ust. 1 dyrektywy 93/13. Zgodnie z tą opinią wynika z tego, że wyłączenie spod kontroli nieuczciwego charakteru postanowień odzwierciedlających przepisy ustawowe lub wykonawcze prawa bezwzględnie obowiązującego (i dyspozytywnego) można uznać za nieodłącznie związane z regulacją przewidzianą w art. 3 ust. 1 i 4 ust. 1 niniejszej dyrektywy. Takie podejście interpretacyjne stanowi jedną z kwestii prejudycjalnych przedłożonych Trybunałowi.
- 18 Jeden z członków składu orzekającego sądu odsyłającego uważa, że kwestia prawna, o której mowa, została już rozstrzygnięta przez Areios Pagos (sąd kasacyjny) (Grecja) na posiedzeniu plenarnym i że niniejsza sprawa powinna zostać rozpatrzona przez sąd odsyłający i rozstrzygnięta co do faktów jak i prawa, bez konieczności przedkładania jakichkolwiek pytań prejudycjalnych Trybunałowi Sprawiedliwości.